

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ¹

Ayhan KANDEMİR², Bahri AYDIN³

Makale Bilgisi	Özet
DOI: 10.19171/uefad.554653	<p>Bu çalışmanın amacı, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimiyle ilgili okullarda yapılan çalışmalara, yaşanan sorunlara, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrencileri etkileme durumlarına ve yaşanan sorunların çözümüne ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Çalışma nitel araştırma modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Bolu il merkezinde devlet okullarında 2018-2019 eğitim öğretim yılında 3'ü ilkököl, 3'ü ortaokul ve 4'ü lisede çalışan 10 yönetici; 5'i ilkököl, 12'si ortaokul ve 8'i lisede çalışan toplam 25 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanıp, betimsel analiz ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda okullarda yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimine ilişkin yapılan çalışmalarla ilgili yönetici ve öğretmen görüşleri; akademik eğitim ve dil eğitimi konularında benzerlik göstermiş, öğretmenler ayrıca rehberlik çalışmaları ve idari çalışmalar konularında da görüş belirtmişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri; dil ve iletişim problemleri, ailevi sorunlar konularında benzerlik göstermiş, bunlara ek olarak yöneticiler yasal sorunlar, öğretmenler ise akademik sorunlar ve oryantasyon problemleri konularına dikkat çekmişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrencileri etkileme durumlarına ilişkin hem yönetici hem de öğretmen görüşleri olumlu, olumsuz ve etkilemiyor başlıklarında toplanmıştır. Yöneticiler genellikle olumlu olarak, Türk öğrencilerin başarılı yabancı uyruklu öğrencileri örnek almasını, öğretmenler ise yabancı uyruklu öğrencilerin kültürlerarası etkileşim sağlamalarını göstermişlerdir. Olumsuz olarak ise hem yönetici hem de öğretmenler genellikle yabancı uyruklu öğrencilerin disiplinsiz davranışlarının Türk öğrencilerce örnek alındığını belirtmişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlarının çözüm önerilerinde yönetici ve öğretmen görüşleri; rehberlik, akademik eğitim ve dil eğitimi konularında benzerlik göstermiş, yöneticiler buna ek olarak, yabancı uyruklu öğrencilerin ekonomik yönden geliştirilmesi konusunda görüş belirtmişlerdir.</p>
<i>Makale Geçmişi:</i>	
Başvuru 16.04.2019	
Kabul 02.05.2020	
<i>Anahtar Kelimeler:</i>	
Öğretmen, yabancı uyruklu öğrenci, yönetici.	

ADMINISTRATOR AND TEACHER OPINIONS ON THE EDUCATION OF INTERNATIONAL STUDENTS

Article Info	Abstract
DOI: 10.19171/uefad.554653	<p>This qualitative study aims to present administrators' and teachers' views on the work done in schools related to education of international students, the problems experienced, the situations of international students affecting Turkish students, and the solution to the issues encountered. The study group consisted of 10 administrators and 25 teachers working in public schools in Bolu province in the 2018-2019 school year. The research data were collected with a semi-structured interview form and analyzed with descriptive analysis and content analysis. Findings showed that the teachers' views of administrators and teachers related to the study of international students in schools were similar in regards to academic education and language education, and the teachers also expressed views on guidance and Administrative Studies. Moreover, administrators drew attention to legal problems, academic problems and orientation problems. Both the administrator and</p>
<i>Article History:</i>	
Received 16.04.2019	
Accepted 02.05.2020	
<i>Keywords:</i>	
Teacher, foreign student, manager.	

¹ Bu makale 21-24 Mart 2019 tarihleri arasında Afyon'da düzenlenen III. Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi'nde (UBEK 2019) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğretmen, MEB, ayh_81@hotmail.com, OrcID: 0000-0002-2565-4292

³ Doç. Dr., BAİBÜ, bahriaydin@ibu.edu.tr, OrcID: 0000-0002-1720-6334

teacher views on the situation of international students affecting Turkish students were categorised under the headings of positive, negative and not affected. Administrators frequently mentioned that Turkish students took the example of successful international students and teachers providing intercultural interaction for these students. As a result, both administrators and teachers often stated that the non-disciplined behavior of international students was exemplary for Turkish students. Administrator and teacher views concerning suggested solutions for issues encountered in the education of international students; guidance, academic education and language education have shown similar views on the development of international students in terms of economics.

1. GİRİŞ

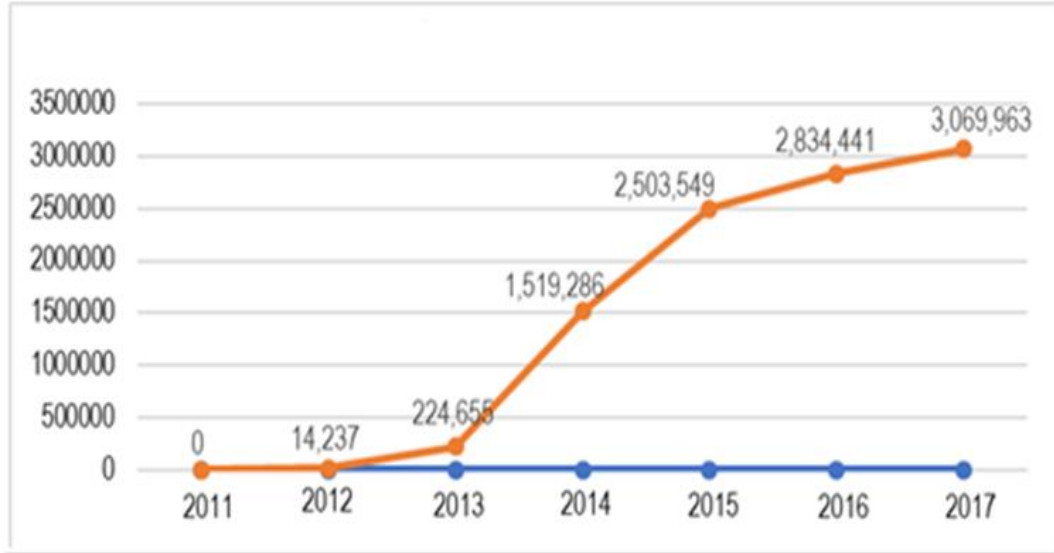
İnsanlar birçok hakka sahip olarak dünyaya gelmektedir. Bu hakların temeli olan yaşama hakkının yanında önemli haklarımızdan birisi de eğitim hakkıdır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982). Eğitim hakkı, günümüzde ulusal ve uluslararası yasa ve sözleşmelerde yerini alarak koruma altına alınmıştır. Örneğin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki (1948: 33) göre: “Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneyeceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.” şeklinde açıklama ile eğitim hakkına vurgu yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 42. Maddesi ise “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.” ifadesiyle eğitim hakkı güvence altına almıştır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982). Ancak bu yasa ve sözleşmelere rağmen yaşadığımız zaman diliminde Türkiye ve dünyanın diğer ülkelerinde eğitim hakkından mahrum kalan birçok insan yer almaktadır.

Günümüzde çeşitli sebeplerden dolayı başka ülkelerde zorunlu eğitim almak durumunda kalan birçok kişi bulunmaktadır (Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016). Bu durumun nedenlerinden birisi savaşlardır. Başta Orta Doğu’da meydana gelen olaylar olmak üzere, emperyalist devletlerin olumsuz etkileri ve bunun sonucu meydana gelen savaş ve terör hareketleri nedeniyle güvenlik sorunu yaşayan halklar mecburen başka ülkelere göç yolunu seçmişlerdir (Şimşir ve Dilmaç, 2018). Sürekli gündemde olan göç kavramı; türlü nedenlerle, kişisel ya da toplu şekilde, bireylerin arzusu ya da istekleri dışında geçici veya daimi yerleşme amacı taşıyan coğrafi, toplumsal ve kültürel yer değiştirme süreci olarak tanımlanabilir (Koçak ve Terzi, 2012; Sarıkaya, 2014; Topsakal, Merey ve Keçe, 2013). Türkiye coğrafi konumu nedeniyle, tarihin değişik dönemlerinde Irak, Suriye, İran ve Afganistan gibi devletlerden binlerce kişiye kurtuluş umudu olmuştur (Türkiye Büyük Millet Meclisi Göç ve Uyum Raporu, 2018). Bu kişilerin çoğunluğunu Suriyeliler oluşturmaktadır. Türkiye’de 2018 yılı verilerine göre 3,4 milyon civarında Suriyeli bulunmaktadır. Türkiye’ye yoğun Suriyeli göçü 2011 senesi ile ivme kazanmış, iç çatışmaların sona ermemesi sonucunda Türkiye’ye gelen Suriyeli sayısı yıldan

yıla artmıştır. Bu rakamlara göre Türkiye dünyada en fazla sığınmacıyı bünyesinde barındıran ülkelerden birisidir. Sığınmacıların az bir bölümü geçici kamplarda yaşarken büyük kısmı ise ülke içindeki kentlerde yaşamaktadır. Türkiye’de “28 Aralık 2017 itibariyle 3.424.237 Suriyeli bulunmaktadır. Suriyelilerin, 1.852.563’ü erkek ve 1.571.674’ü kadındır. Yaş dağılımına bakıldığında, göçmenlerin yaklaşık %50’sini 0-18 yaş aralığındakiler; %45’ini 18-60 yaş aralığındakiler ve %5’inin 60 yaşın üstündekiler oluşturmaktadır.” Buna ek olarak 2017 yılı rakamlarıyla; Afganistan, İran, Somali vb. ülkelerden gelen yaklaşık 300 bin civarında sığınmacı da Türkiye’de ikamet etmektedir (TBMM Göç ve Uyum Raporu, 2018: 242-244). Ülkemizdeki Suriyelilerin yıllara göre artışı Grafik-1’de gösterilmiştir (Taştan ve Çelik, 2017: 7).

Grafik 1

Türkiye’de yıllara göre Suriyelilerin sayısı

Tabloda görüldüğü üzere özellikle 2013 yılı itibariyle Suriyelilerin sayısında önemli bir artış olmuştur. Ülkemize göç eden, başta Suriyeliler olmak üzere, yabancıların önemli bir bölümünün okul çağına olması nedeniyle (TBMM Göç ve Uyum Raporu, 2018) eğitim önem verilmesi gereken bir durumdur.

Mültecilerin eğitim hakkı, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmesi’nde (Cenevre Sözleşmesi) yer alan Madde 22-1. “Taraflar Devletler, mültecilere, temel eğitim konusunda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.” ifadesiyle yasal güvence altına alınmıştır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951: 8). Bu nedenle mültecilere eğitim imkânı sağlamak Türkiye’nin yasal bir zorunluluğu olarak görülmektedir. Örneğin Türkiye’de Kasım 2017 itibariyle eğitim döneminde yer alan Suriyeli

çocuk sayısı 976.200'dür. Bu çocuklardan 333.000'i kamu eğitim kurumlarında, 305.000'i geçici eğitim merkezlerindeki okullarda eğitimini sürdürmektedir. Bu rakamlara göre okullaşma oranı % 62 civarlarındadır. Bu okullaşma oranında en yüksek paya ilkokul (%95) düzeyi sahip olurken, lise seviyesine doğru oranlar azalmaktadır (TBMM Göç ve Uyum Raporu, 2018: 254). Eğitim alan bu çocuklardan kamplarda yaşayan bölümü Suriyeli eğitimciler tarafından Suriye öğretim programına göre eğitim almaktadır. Buna karşın Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde okuyan öğrencilerin eğitimi konusunda sıkıntılar söz konusudur (İmamoğlu ve Çalışkan, 2017). Örneğin bazı illerde Suriyeli öğrenci oranının yüksek olması eğitim seviyesini olumsuz etkileyen bir durumdur. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin raporuna göre (2015, Akt. Erdem, 2017), Suriyeli mülteciler Gaziantep şehrinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısını %19 arttırmıştır. Bu göstergeler başta öğrenci velileri olmak üzere birçok kesimi rahatsız etmekte (Erdem, 2017), sorunların üstesinden gelinmesi için Türkiye'de göç siyasetinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Kartal ve Başçı, 2014).

Okullarda uygun eğitim uygulamalarının aktif bir şekilde yürütülmesinde eğitim kurumlarında bulunan öğretmen ve yöneticilere büyük sorumluluk düşmektedir. Çeşitli özellikteki (yaş, cinsiyet, kültür, ilgi, algı, sosyo-ekonomik durum vb.) öğrencilerin aynı ortamda olması nedeniyle, öğretmen ve yöneticiler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır (Kılıç ve Toker Gökçe, 2018). Bu problemlerden birisi, yönetici ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi konusunda yeterliliğe sahip olmamasıdır (Karaca ve Doğan, 2014). Öğretmenler, MEB tarafından çeşitli hizmet içi eğitimlere alınmasına rağmen istenilen seviyeye gelememiştir. Hala birçok okulda öğretmen ve yöneticilerin mülteci çocukların eğitiminde çok fazla sorun yaşadığı açıktır (Erdem, 2017). Bu nedenle yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi ile ilgili yönetici ve öğretmen görüşlerini ortaya koyarak çözüm önerilerini geliştirmek hem MEB hem de alanyazına katkı sağlanması bakımından önemli görülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi ile ilgili yönetici ve öğretmen görüşlerini ortaya koymak ve çıkan sonuçlara göre önerilerde bulunmaktır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimine ilişkin okullarda ne tür çalışmalar yapılmaktadır?
2. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde ne tür sorunlarla karşılaşmaktadır?

3. Yabancı uyruklu öğrenciler Türk öğrencileri olumlu ve olumsuz yönde nasıl etkilemektedir?
4. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Çalışmada nitel araştırma türlerinden biri olan fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Fenomenoloji, varlığını bildiğimiz ama tam olarak etkili bir şekilde anlayamadığımız kavram ve olgular üzerinde durur (Büyüköztürk vd., 2011). Fenomenolojik araştırmalar, çok uzak olmadığımız ancak içeriğini ve kapsamını tam bilemediğimiz araştırmalar için uygun bir araştırma olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2018-2019 Bolu merkezde ilk-orta-lise türü okullarda görev yapan 10 yönetici ve 25 öğretmen oluşturmuştur. Çalışmada katılımcılara ulaşmada kolaylık sağladığı için uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya katılan yöneticilerin; 3'ü ilkokul, 3'ü ortaokul ve 4'ü lisede çalışmakta; 5'i lisans, 5'i yüksek lisans mezunu; 3'ü kadın, 7'si erkek; 6'sı 31-40, 3'ü 41-50, 1'i 51 ve üstü yaş grubunda; 3'ü 0-10, 4'ü 11-20 ve 3'ü 21 ve üstü kıdeme sahip olduğu görülürken; öğretmenlerin ise, 5'i ilkokul, 12'si ortaokul ve 8'i lise de çalışmakta; 17'si lisans, 8'i yüksek lisans mezunu; 17'si kadın, 8'i erkek; 3'ü 20-30, 16'sı 31-40, 6'sı 41-50 yaş grubunda; 4'ü 0-10, 18'i 11-20 ve 3'ü 21 ve üstü kıdeme sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların gönüllü olmasına önem verilmiş ve çalıştıkları okulda en az 10 yabancı uyruklu öğrenci olmasına dikkat edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışma verileri, yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan meydana gelen görüşme formları ile elde edilmiştir. Görüşme formları genel olarak, sorunun derinlemesine ele alınarak tarafsız ve özgür bir şekilde yazılı hale getirilmesi nedeniyle çoğu araştırmada tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu amaçla çalışmaya katılanların fikirlerini objektif şekilde belirtebilmeleri için düşüncelerini yazılı olarak ifade etmeleri sağlanmıştır. Araştırmada kullanılan sorular, literatür taraması sonrası hazırlanmış ve 2 uzman görüşü ile son şeklini almıştır. Ön uygulama amacıyla 6 katılımcıya ulaşılmış, çalışma sorularının açık olduğu ve katılımcılar tarafından net bir şekilde anlaşıldığı belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Analizi

Çalışmada elde edilen sonuçlar, nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik ve betimsel analiz yöntemleriyle çözümlenmiştir. İçerik analizinde, bulunan sonuçların karşılıklı ilişkileri açığa konulup benzer tarafları kavram ve temalar ışığında toplanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu nedenle birbirine yakın bulgular, kavram ve temalar doğrultusunda bir araya getirilmiş, çalışmaya katılanların açık şekilde anlayabilmesi amacıyla etkili biçimde yorumlanmıştır. Bulunan sonuçların benzer ve farklı yönleri göz önüne alınmış ve görüşler uygun temalara yerleştirilmiştir. Betimsel analiz yöntemi sayesinde de sonuçların objektif olarak ortaya dökülmesi sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için araştırmacılar ve alan uzmanı tarafından formlar incelenmiştir. Görüş birliği sağlanan kodlar araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen P (Uzlaşma yüzdesi) = $(Na \text{ (Görüş Birliği)} / Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}) \times 100$ güvenirlilik formülü kullanılmıştır. Hesaplamalar sonucunda görüş birliği % 90 olarak hesaplanmıştır. Çalışmada katılımcılara ilkökul öğretmenleri için İÖ1, İÖ2, ..., ortaokul öğretmenleri için OÖ1, OÖ2, ..., lise öğretmenleri için LÖ1, LÖ2, ...; yöneticilere ise ilkökul yöneticileri için İY1, İY2, ..., ortaokul yöneticileri için OY1, OY2, ..., lise yöneticileri için LY1, LY2, ... şeklinde kodlar verilmiş ve katılımcılar anlamlandırılmıştır. Çalışma grubundakilerle birebir görüşmeler yapılmış ve veriler araştırmacı tarafından yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar objektif şekilde bulgular bölümüne aktarılmıştır.

3. BULGULAR

Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi olan “Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimine ilişkin okulunuzda ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?” sorusuna yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimine ilişkin yapılan çalışmalar

Tema: Yapılan Çalışmalar			
Kategori	Kod	f	
Öğretmenler	Akademik Eğitim ve Dil Eğitimi	Türkçe kursu yapılıyor.	7
		Kurs açılması planlanıyor	3
		İYEP (İlkokul yetiştirme programı)	3
		Oryantasyon çalışmaları yapılıyor	3
	Rehberlik Çalışmaları	Öğrenci ve veli görüşmeleri yapılıyor	2
		Bilgilendirme toplantıları	2
		Destek eğitimi	1
	İdari Çalışmalar	Uygun sınıflara yerleştirildiler	4
		Ayrı sınıf oluşturuldu	2
		Devamsızlık takibi yapılıyor	1
	Toplam	28	
Yöneticiler	Akademik Eğitim ve Dil Eğitimi	Türkçe kursu veriliyor	6
		İYEP (İlkokul yetiştirme programı)	3
		Kurs açılması planlanıyor	2
		Öğretmenlere eğitim veriliyor.	1
	Toplam	12	

Tablo 1’de görüldüğü gibi yabancı uyruklu öğrencilere yönelik çalışmalarda öğretmen görüşleri üç kategoride toplanmıştır. Akademik eğitim ve dil eğitimi kategorisinde öğretmenler yoğun olarak “Türkçe kursu yapılıyor (f=7)” kodunu belirtirken; rehberlik çalışmaları kategorisinde “oryantasyon çalışması yapılıyor (f=3)”, idari çalışmalar kategorisinde ise “uygun sınıflara yerleştirildiler (f=4)” görüşleri en çok yinelenen kodlardır. Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yapılan çalışmalara ilişkin yönetici görüşleri ise akademik eğitim ve dil eğitimi kategorisinde toplanmıştır. Yöneticilerin genel olarak “Türkçe kursu veriliyor (f=6)” kodunu yinelemiştir. Öğretmen görüşlerinin yönetici görüşlerine göre çeşitlilik göstermesinin sebebi olarak öğretmenlerin öğrencilerle daha fazla iç içe olması gösterilebilir. Yapılan çalışmaya ilişkin öğretmen ve yöneticilerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

LÖ2 “Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik dokuzuncu sınıfta Türkçe öğrenmeye yönelik sınıf oluşturulmuş ve haftada yirmidokuz saat Türkçe dersi, onbir saat diğer dersler olmak

üzere toplamda kırk saat eğitim verilmektedir.” OÖ12 “...Türkçe kursu verilmesi ile ilgili çalışmalar başladı.” İÖ1 “Yabancı öğrenciler için İYEP kursları açıldı.” İÖ3 “...Ders içinde farklı çalışmalar yaparak oryantasyon çalışmalarına öncelik veriyoruz. Çünkü hiçbiri buldukları sınıfın düzeyinde değiller.” OÖ7 “Öğrenci ve veli ile görüşülerek sınıflara dengeli dağıtım yapılıyor.” İÖ5 “Dil bilmedikleri için toplu halde rehberlik çalışması yapılıyor. Okul işleyişi, kurallar, ders saatleri gibi konularda bilgiler veriliyor ...” İÖ5 “İçlerinden bazıları destek eğitimi sınıfında destek eğitimi alıyorlar...” LÖ6 “Gelen öğrenciyi uygun sınıfa yerleştirmekten başka yapacak bir şey yok” LÖ3 “Okulumuzdaki yabancı uyruklu öğrenciler için ayrı bir sınıf oluşturuldu.” OÖ9 “Devam-devamsızlık durumları kontrol edilmektedir.”

OY2 “Özellikle dil sorunu yaşayan öğrenciler için Türkçe öğrenim kursu açılmasını sağladık...Anlaşabilmek, anlatabilmek ve en önemlisi ülkemizin eğitim sistemine göre yabancı öğrencileri eğitebilmek için en önemli engelin dil bilmemek olduğu bir gerçek.” İY3 “Okullarda üç ve dördüncü sınıf öğrencileri için İYEP kursları açıldı.” OY1 “...Geçte de olsa yabancı uyruklu öğrencilerimiz için Türkçe kursu açılması planlanıyor.” İY3 “Öğretmenler ve öğrenciler için kapsayıcı eğitim kursları açıldı.” olarak sıralanabilir.

İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

“Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?” sorusuna yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar

Tema: Yaşanan sorunlar			
	Kategori	Kod	f
Öğretmenler	Dil ve İletişim problemleri	Türkçe konuşma yetersizliği	8
		Türkçe okuma ve yazma yetersizliği	8
		Türkçeyi anlama eksikliği	7
		Onları anlamakta sıkıntı	7
	Oryantasyon problemleri	Okul kültürü ve kurallarına uyumda zorluklar	15
		Disiplin problemleri	10
		Türk ve yabancı uyruklu öğrenciler arasında problemler	5
	Ailevi sorunlar	Devam-devamsızlık problemleri	3
		Veli ilgisizliği	5
	Akademik sorunlar	İletişim sorunları yaşama	4
Seviyelerine uygun sınıfa yerleştirilmeme		5	
		Toplam	77
Yöneticiler	Dil ve İletişim problemleri	Türkçeyi anlamama	6
		Türkçe konuşma yetersizliği	5
	Ailevi sorunlar	İletişim sorunları	3
		Ekonomik sıkıntılar	1
	Yasal sorunlar	Yönerge ve yönetmelik eksiklikleri	2
		Toplam	17

Tablo 2’de görüldüğü gibi yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlara yönelik öğretmen görüşleri dört kategoride toplanmıştır. Dil ve iletişim problemleri kategorisinde öğretmenler yoğun olarak “Türkçe konuşma yetersizliği (f=8)” kodunu belirtirken; oryantasyon problemleri kategorisinde “okul kültürü ve kurallarına uyumda zorluklar (f=15)”, ailevi sorunlar kategorisinde “veli ilgisizliği (f=5)” ve akademik sorunlar kategorisinde ise “seviyelerine uygun sınıflara yerleştirilme (f=5)” görüşleri en çok yinelenen kodlardır. Yönetici görüşleri ise üç kategoride toplanmış olup, dil ve iletişim problemleri kategorisinde “Türkçeyi anlamama (f=6)”, ailevi sorunlar kategorisinde “iletişim sorunları (f=3)”, yasal sorunlar kategorisinde ise “yönerge ve yönetmelik eksiklikleri (f=2)” görüşleri en çok yinelenen kodlardır. Hem öğretmenlerin hem de yönetici görüşlerinde ortak olan kategoriler, dil ve iletişim problemleri ile ailevi sorunlardır. Dil ve iletişim konusuna vurgu yapılması bu alanda ciddi sorunlar olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanında ailevi

sorunlarda da öğretmen ve yöneticilerin benzer görüşler dile getirmeleri, okul-veli işbirliği yönünde önemli eksikliklerin olduğuna işaret etmektedir. Yapılan çalışmaya ilişkin öğretmen ve yöneticilerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

LÖ1 “Türkçeyi bilmeyen ve bizim kültürümüze yabancı olan öğrencilerle anlaşmakta güçlük çekiyoruz...” OÖ10 “Öğrencilerin okuma, yazma ve konuşma problemleri ile karşılaşılıyor... Öğrenci ve veliler beyan ettikleri adreslerde bulunmuyor.” LÖ4 “Türkçeye hakim olmadıkları için anlatılan dersleri anlamıyorlar...” LÖ5 “...Türkçe bilmedikleri için hiçbir şekilde anlayamıyoruz. Derste sadece boş boş oturuyorlar.” OÖ6 “Okul kültürü ve sınıf ortamına uyum sağlamakta güçlük çektikleri için ders yönetimini zorlaştırıyorlar.” OÖ5 “Şiddet içerikli oyun oynuyorlar, kendileri gibi yabancı uyruklu öğrencilerle gruplaşmalar yaparak disiplinsiz davranışlarda bulunuyorlar.” İÖ3 “Yabancı uyruklu öğrencilerle Türk öğrenciler birbirlerini tam anlamadıkları için aralarında kavgalar olabiliyor.” OÖ4 “Yabancı uyruklu öğrencilerin en büyük sorunlarının başında devamsızlık yapmaları ve okula gelmek istememeleri.” İÖ2 “...Aile desteği sağlanmamakta ve aile ile iletişim güçlükleri çekilmekte.” İÖ5 “Velilerle iletişim sorunları oluyor. Dil bilmediğimiz için ne telefonla ne de yüz yüze iletişim kurabiliyoruz.” LÖ2 “En önemli sorun Türkçe konuşmayı ve yazmayı bilmeden yaş seviyesine göre sınıflara ve alanlara yerleştirilmeleri ve alan yeterliliği olmamasına rağmen istedikleri sınıfta ders görebilmeleri.

LY1 “Dil sorunundan kaynaklanan aksamalar mevcut. Yabancı öğrenciler derslerden hiçbir şey anlamadıkları için boşuna zaman kaybı yaşıyorlar.” OY3 “...En büyük sorun Türkçeyi bilmedikleri için anlaşmakta güçlük çekiyorlar.” OY1 “Planlama yaparken en büyük sorunumuz öğretmen-öğrenci-veli arasındaki iletişim ve dil problemleri... Basit durumlarda bile iletişim kuramamamız. Gel, kalk, adın ne? gibi en basit komutlara tepki vermiyorlar. Bu tür öğrencilere bir şey öğretmek filin uçmasını beklemekten farksız.” İY3 “Dilsel eksiklikler, velilerle iletişim kuramama, ihtiyaçların giderilmemesi, maddi yetersizlikler...” OY2 “...Yabancı öğrencilere yönelik yönerge ve yönetmelik olmaması onlarla ilgili gelecek planlaması yaparken zorlanmamıza neden oluyor...” olarak sıralanabilir.

Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

“Sizce yabancı uyruklu öğrenciler Türk öğrencileri etkiliyor mu? Etkiliyorsa olumlu ve olumsuz yönlerini açıklayınız.” Sorusuna yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrenciler etkileme durumları

Tema: Türk öğrencileri etkileme			
Kategori	Kod		f
Öğretmenler	Olumlu etkiliyor	Kültürlerarası etkileşim sağlama	7
		Dil etkileşimi yaşanması	4
		Empati duygularının gelişmesi	3
		Yardımlaşma ve dayanışma duygularının gelişmesi	3
		Vatan sevgisi ve mücadele ruhunun gelişmesi	2
	Olumsuz etkiliyor	Disiplin (Kavga, gruplaşma, küfür gibi) problemleri	12
		Yabancı öğrencilere pozitif ayrımcılık yapıldığı düşüncesi	9
		Devamsızlık durumları	3
	Etkilemiyor	Kılık-kıyafet ve düzen	2
			1
	Toplam		46
Yöneticiler	Olumlu etkiliyor	Başarılı yabancı uyruklu öğrencileri örnek alma	1
		Disiplin (Kavga, gruplaşma, küfür gibi) problemleri	8
	Olumsuz etkiliyor	Devamsızlık	2
		Kalabalık sınıflar	1
	Etkilemiyor		1
	Toplam		13

Tablo 3'te görüldüğü gibi yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrencileri etkileme durumlarına yönelik öğretmen görüşleri üç kategoride toplanmıştır. Olumlu etkiliyor kategorisinde öğretmenler yoğun olarak “kültürlerarası etkileşim sağlama (f=7)” kodunu belirtirken; olumsuz etkiliyor kategorisinde “disiplin (kavga, gruplaşma, küfür gibi) problemleri (f=12)” görüşleri en çok yinelenen kodlardır. Yönetici görüşleri ise yine üç kategoride toplanmış olup, olumlu etkiliyor kategorisinde “başarılı yabancı uyruklu öğrencileri örnek alma (f=1)”, olumsuz etkiliyor kategorisinde “disiplin (kavga, gruplaşma, küfür gibi) problemleri (f=8)” görüşleri en çok yinelenen kodlardır. Öğretmen ve yönetici görüşlerinde yabancı uyruklu öğrencilerin olumlu taraflarının dile getirilmesi önemlidir. Örneğin yönetici görüşlerinde, ‘Başarılı yabancı uyruklu öğrencileri örnek alma’ görüşü dikkate değerdir. Çünkü öğretmen ve yöneticilerin iyi yönettiği bir rekabet ortamı öğrenci başarısını olumlu yönde

etkileyen bir faktördür. Buna karşın hem öğretmen hem de yöneticilerin yabancı uyruklu öğrencilerde disiplin sorununa vurgu yapması üzerinde durulması gereken bir durumdur. Çünkü disiplin sorunları okul güvenliğini tehdit ederek okul başarısı ve imajı üzerinde olumsuz etki gösterebilmektedir. Yapılan çalışmaya ilişkin öğretmen ve yöneticilerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

İÖ4 “...Yabancı uyruklu öğrenciler sayesinde Türk öğrencilerin farklı kültürleri tanınması, uyum sağlaması ve kültürel renklilik kazanmaları olumlu bir durum olarak gösterilebilir.” OÖ4 “Olumlu etkiliyor. Yabancı öğrenciler Türk öğrencilerin milli duygu ve düşüncelerini hatırlamalarına sebep olup, onlarda misafirperverlik ve yardımlaşma duygularının artmasına neden oluyor...” İÖ1 “Evet bence olumsuz etkiliyor. Öğrenciler arasında yabancı ve Türk kavgası yaşanıyor. Türk öğrenciler yabancılara uygulanan pozitif ayrıcalıklardan oldukça rahatsızlar ve bu rahatsızlıklarını sürekli dile getiriyorlar.” LÖ8 “Her sınıfta sayı bakımından az sayıda yabancı uyruklu öğrenci olduğu için fazla etkileyebileceğini düşünmüyorum...”

OY1 “Türk öğrenciler yeri geldiğinde özellikle başarılı yabancı uyruklu öğrencileri örnek almaları olumlu yönleri olarak gösterilebilir.” İY2 “Olumsuz etkileniyorlar. Çocuklar yabancı uyruklu öğrencilerden kötü söz ve küfür öğrenip onlar gibi geç kalıyorlar. Onlar sorumluluk almadıkları için Türk öğrenciler de sorumluluk almak istemeyip onların ayrıcalıklı olduğunu düşünüyor.” LY1 “ Pek etkilediği söylenemez.” olarak sıralanabilir.

Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

“Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri Tablo 4’ te sunulmuştur.

Tablo 4

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimine ilişkin çözüm önerileri

Tema: Öneriler			
Kategori	Kod	f	
Öğretmenler	Oryantasyon çalışmaları yapma	8	
	Rehberlik	Veli eğitimine önem verme	5
		Psikolojik destek verme	1
		Dil eğitimi ve öğretimine yönelik çalışmalar	25
	Akademik Eğitim ve Dil Eğitimi	Halk Eğitim merkezleri vasıtayla özel eğitim çalışmaları	5
		MEB çalışmalarının geliştirilmesi	5
		Ders materyallerini geliştirilme	3
	Diğer	Ülkelerine yakın güvenli kamplarda eğitim alma	1
	Toplam	53	
Yöneticiler	Rehberlik	Oryantasyon çalışmaları yapma	3
		Dil eğitimi ve öğretimine yönelik çalışmalar	7
	Akademik Eğitim ve Dil Eğitimi	Öğretmenleri hizmet içi eğitime alma	1
		Ailelere dil eğitimi verilme	1
	Ekonomi	Maddi yönden desteklenme	1
	Diğer	Ülkelerine yakın güvenli kamplarda eğitim alma	1
	Toplam	14	

Tablo 4’te görüldüğü gibi yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunların çözümüne ilişkin öğretmen önerileri üç kategoride toplanmıştır. Rehberlik kategorisinde öğretmenler yoğun olarak “Oryantasyon çalışmaları yapma (f=8)” kodunu belirtirken; akademik eğitim ve dil eğitimi kategorisinde “dil eğitimi ve öğretimine yönelik çalışmalar (f=25)”, diğer kategorisinde “ülkelerine yakın güvenli kamplarda eğitim alma (f=1)” görüşleri en çok yinelenen kodlardır. Yönetici görüşleri ise; dört kategoride toplanmış olup, rehberlik kategorisinde “Oryantasyon çalışmaları yapma (f=3)”, akademik eğitim ve dil eğitimi kategorisinde “dil eğitimi ve öğretimine yönelik çalışmalar (f=7)”, ekonomi kategorisinde “maddi yönden destekleme (f=1)” diğer kategorisinde ise “ülkelerine yakın güvenli kamplarda eğitim alma (f=1)” görüşleri en çok yinelenen kodlardır. Rehberlik, dil ve akademik eğitim kategorilerinin ortak olması öğretmen ve yönetici görüşlerinin benzer olduğunu göstermektedir. Dil, iletişimde en önemli kavramlardan birisidir. Bu nedenle yabancı uyruklu öğrencilerin dil sorununun çözüme kavuşturulması önemli görülmektedir. Her öğrenci kendi özelinde farklılıklar yansıtmaktadır. Farklılıklara saygı doğrultusunda okullarda oryantasyon

çalışmalarına önem verilmesi, okulun vizyon hedeflerine ulaşmasında önemli bir yol olarak görülebilir. Yapılan çalışmaya ilişkin öğretmen ve yöneticilerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

İÖ4 “Okula başlamadan önce mutlaka oryantasyon dönemi olmalıdır (aile ile birlikte). Temel seviyede okula başlamadan önce Türkçe eğitim verilmeli (üç ay gibi). Yapılan çalışmalar yayınlarla desteklenmeli (sözlük ve kitap gibi).” İÖ1 “Hiç Türkçe bilmeyen öğrencilerin direk sınıflara sokulması bana göre yanlış. Önce Türkçe öğrenmeleri için ayrı sınıflarda eğitim almaları gerekiyor. Velilerin de eğitilmesi şart. Veli desteği olmadığı için daha da geri kalıyorlar.” LÖ4 “Okullarda değil de halk eğitim merkezlerinde Türkçe eğitimi alıp okuma yazma ve Türkçe öğrendikten sonra okullara dağıtılabilirler.” LÖ6 “Öğrenciyi alıp bir okula yerleştirmekle sorunlar çözülmez. Ülkelerinin sorunları çözülene kadar güvenli kamplarda eğitim almaları daha doğru olacaktır.”

LY2 “Yabancı uyruklu öğrenciler sisteme dahil edilmeden önce en az bir yıl Türkçe kursuna tabi tutulmaları gerekmektedir. Buna ek olarak bizim kültürel değerlerimiz konusunda bilgilencmeleri, oryantasyona tabi tutulmaları gerekmektedir. Ayrıca okullarımızda yaşa bağlı olarak değil, okul türüne göre en alt sınıftan başlamaları sağlanmalı, ara sınıflardan başlatılmamalıdır.” OY1 “Dil problemi kesinlikle halledilmeli. Göçmen olarak ülkemize kabul edilen Türkçe bilmeyen öğrencilerin yaşlarına bakılarak sınıflara kayıt yaptırılması tamamen bir saçmalık. Akranları ile eğitim alacaklar diye sözde bir eğitimin içinde olmaları eziyetten başka bir şey değil. Öncelikle bu öğrenciler halk eğitim merkezlerinde Türkçe kurslarına gitmeli... Hatta etkileşim güçlü bir araç olduğu düşünüldüğünde bu öğrencilerle beraber aileleri de eğitilmelidir.” İY3 “Maddi yönden yabancı uyruklu öğrenciler desteklenmeli... Öğretmenler ciddi hizmet içi kurslara alınmalı... Milli eğitimde şube müdürü nezdinde ciddi bir şube oluşturulmalı, aylık toplantılarla sorunlar çözülmeye çalışılmalı.” OY2 “Ülkemizde barınma ve eğitimlerini sağlamak yerine, kendi ülkelerini içinde güvenli kamplar oluşturulup eğitim verilmelidir.”

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bu araştırma sonuçlarına, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yapılan çalışmalarda yönetici ve öğretmen görüşleri, akademik eğitim ve dil eğitimi konusunda ortak kategoride toplanmış, buna ek olarak öğretmen

görüşleri, rehberlik çalışmaları ve idari çalışmalar başlıkları altında ayrıca kategorilendirilmiştir. Öğretmen görüşlerine göre yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili; Türkçe kursu açma, oryantasyon çalışmaları yapma, yabancı öğrencileri uygun sınıflara yerleştirme gibi çalışmalar; yönetici görüşlerine göre ise Türkçe kursu açma gibi çalışmalar yapıldığı belirlenmiştir.

Sarıtaş vd.'nin (2016) yaptıkları çalışmada yabancı uyruklu ebeveynlerin çocuklarına duyarsız oldukları, ekonomik sorunlarının öğrencilerini negatif etkilediği ve çevreleriyle iletişim sorunları yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Eğiticiler bu sorunların üstesinden gelmek için veli görüşmesi ve ev ziyaretlerine önem verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun yanında Topsakal, Merey ve Keçe (2013) yaptıkları çalışmada yöneticiler, yabancı uyruklu öğrencilere yönelik, rehberlik servisi tarafından çalışmalar yapıldığı görüşünü belirtmişlerdir. Elde edilen sonuçlar araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olması bakımından önemlidir. Çünkü öğrenci başarısında veli katkısı ve rehberlik çalışmaları göz ardı edilemez bir durum olarak görülmektedir. Bu durum velilerin görüşme yoluyla okula ilgilerinin arttırılacağı, rehberlik servisi yardımıyla yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının en aza indirilebileceği şeklinde yorumlanabilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Yabancı uyruklu öğrencilerle yaşanan sorunlara ilişkin olarak yönetici ve öğretmen görüşleri; dil ve iletişim problemleri, ailevi sorunlar konularında benzerlik göstermiş ve ortak kategori başlığında toplanmıştır. Buna ek olarak öğretmen görüşleri, akademik sorunlar ve oryantasyon problemleri, yönetici görüşleri ise yasal sorunlar başlıkları altında ayrıca kategorilendirilmiştir. Öğretmen görüşlerinde; Türkçe konuşamama, okul kültürü ve kurallarına uyumda sorun, veli ilgisizliği ve yabancı uyruklu öğrencilerin seviyelerine uygun sınıflara yerleştirilmemesi görüşleri belirlenmiştir. Yönetici görüşlerinde ise, Türkçeyi anlamama, iletişim sorunları ile yönetmelik ve yönerge sorunları ön plana çıkmıştır.

Kılıç ve Toker Gökçe (2018) yaptıkları çalışmada, Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde özellikle dil sorunu yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmaya katılan öğrenciler akademik anlamda ise, Türkçeyi anlama ve kullanma becerilerinin düşük olduğunu belirtmişlerdir. Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle zaman zaman uyum sorunu yaşadıkları, bu durumun ortaya çıkmasında kültürel farklılık ve dil yetersizliği gibi nedenlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada Suriyeli velilerin okulu ziyaret etmedikleri öne çıkan sonuçlardan birisidir. Öte yandan Suriyeli öğrencilerin okulda herhangi bir uygunsuz duruma neden olma veya herhangi bir disiplin cezası almaları konusunda, düşük seviyede kaldıkları

tespit edilmiştir. Göç olgusu sonucunda farklı kültürdeki kişiler aynı ortamda yaşamak zorunda kalmakta, dolayısıyla bu durum ‘uyum’ gibi çatışmalara da neden olmaktadır. Levent ve Çayak (2017), Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticileri üzerinde yaptıkları çalışmalarında, okul yöneticilerinin tespit ettiği en önemli sorunların, dil sorunu ve kültürel uyum problemi olduğu belirlemişlerdir. Buna ek olarak, -dil farklılığından kaynaklanan iletişim engellerinin uyum sıkıntısı gibi sorunlara da neden olduğunu bulmuşlardır. Erdem (2017), mülteci öğrencilerin öğretim sorununa yönelik yaptığı çalışmasında, öğretim sürecinde temel sorunun dil sorunu olduğunu ortaya çıkarmıştır. Katılımcı öğretmenler, mülteci öğrencilerin ihtiyaçlarına göre içeriği düzenleyemediklerini, materyal eksiklerinin olduğunu vurgulamışlardır. Sarıtaş vd.’nin (2016) ilkokullarda yaptıkları çalışmada, katılımcılar genel olarak yabancı uyruklu öğrencilerle ilk karşılaştıkları sorunun dil farklılığı nedeniyle ortaya çıkan iletişim sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Rah, Choi ve Nguyen’nin (2009) araştırmalarında, öğretmenlerin dil yetersizliği nedeniyle yabancı öğrenci aileleriyle iletişim kuramadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Olivos ve Mendoza (2010) da benzer şekilde Amerika’daki Latin göçmenlerin en önemli sorunları arasında dil sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Akkaya (2013) “*Suriyeli Mültecilerin Türkçe Algıları*” adlı çalışmasında ise, katılımcılar arasında dil sorunun önemli bir sorun olduğu sonucuna ulaşmış, buna karşın katılımcıların Türkçeye olumlu metafor geliştirdiklerini tespit etmiştir. Yukarıdaki araştırmalarda yabancı uyruklu öğrencilerin en büyük ortak sorunlarının “dil ve uyum sorunu” olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarla benzerlik gösteren literatürde birçok araştırmada yer almaktadır (Bahadır ve Uçku, 2016; Emin, 2016; Tunç, 2015). Bu sonuçlara göre, okullarda yabancı uyruklu öğrencilerin dil sorunlarının çözümüne önem verilmesi ve bu sorunun çözümü konusunda çalışmalar yapılması gerektiği yorumu yapılabilir. Çünkü dil, iletişimin temel taşlarından birisidir. Dil bilmeden yabancı uyruklu öğrencilerin etkili iletişim kurmaları, akademik başarı göstermeleri mümkün görülmemektedir.

Topsakal vd.’nin (2013) çalışmasında, yabancı öğrencilerde en çok karşılaşılan sorunların başında uyum sıkıntısının geldiği görülmüştür. Sarıtaş vd.’nin (2016) ilkokullarda yaptığı çalışmalarında, öğretmenler yabancı uyruklu öğrencilerin kurallara uymama ve disiplinsiz davranışta bulunma gibi uyumsuz davranışlarda bulduklarını tespit etmişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştığı sorunlarda uyum sorununun önemli bir oranda çıkması literatürdeki diğer çalışma sonuçları ile (Balkar, Şahin ve Işıklı Babahan, 2016; Duruel 2016; Emin, 2016; Levent ve Çayak, 2017) örtüşmekte ve araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Yabancı uyruklu öğrenciler farklı bir kültür içine girdikleri için oryantasyon

sorunları yaşadıklarını araştırma sonuçları göstermektedir. Bu nedenle yabancı uyruklu öğrencilerin bu sorununu en aza indirmek için başta rehberlik çalışmaları, çeşitli seminer ve aktiviteler yapılması gerektiği yorumu yapılabilir.

Başta Suriyeli veliler olmak üzere yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili sorunlarda ‘velilerin ilgisizliği ve ekonomik sorunlar’ önemli bir sorun olarak görülmektedir. Güngör (2015) çalışmasında, ailelerin ekonomik durumlarının öğrencileri olumsuz etkilediği, öğrencilere olan ilgi düzeylerinin düşük olduğu ve okul ve öğretmenlerle iletişim sorunları yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Kesten, Kiroğlu ve Elma (2010), Türkiye’deki lisans öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmalarında, ülkemizde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin en sık karşılaştığı sorunlardan birisinin ekonomik sorunlar olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Açıkalın, Demirel ve Önsoy’un (1996) çalışmalarında, yabancı öğrencilerin burslarından memnun olmadıkları ve burslarının kendilerine yetersiz kaldığı görüşü ortaya çıkmıştır. Yardımcıoğlu, Beşen ve Savaşan (2017) ise Sakarya Üniversitesi’nde yaptığı çalışmalarında yabancı öğrencilerin ekonomik sorunları ön plana çıkmış, öğrenciler genel olarak Türkiye’de yaşamın pahalı olduğunu belirtmişlerdir. Ortaya çıkan sonuçların araştırma sonuçlarıyla örtüşüp, araştırmayı desteklediği görülmektedir. Veli-okul işbirliği, öğrenci başarısı üzerinde son derece önemli bir etkidir. Yabancı uyruklu öğrenci velilerinin ilgisizliği sorunları daha da arttıracak şekilde yorumlanabilir. Bunun yanında ekonomik sorunların da yabancı uyruklu öğrencilerin başarısı üzerinde olumsuz etki yarattığı açıktır. Çünkü ihtiyaçları tam anlamıyla karşılanamayan birçok öğrenci eğitim hakkından mahrum kalabilmekte ya da zorla aileleri tarafından çalıştırılabilmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerle diğer önemli bir sorun ‘ders başarısının çok düşük olması’dır. Güngör’ün (2015) ilkokullarda yaptığı çalışmasında öğrencilerin derse katılmadıkları, derslerde programın gerisinde kaldıkları ve çoğunlukla öğrencilerin başarısız oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Sarıtaş vd.’nin (2016) çalışmalarında, yabancı öğrencilerin ödev yapmama, ders materyallerini eksik getirme, derse katılmama ve akademik başarısızlık gibi problemler yaşadıklarını tespit edilmiştir. Sarıkaya (2014), yabancı uyruklu konumunda olan dış ülkelerdeki Türk kökenli çocukların öğretim dilini bilmemeleri gibi nedenlerden dolayı akademik başarısızlık yaşadıkları sonucunu bulmuştur. Dünyanın neresinde olursa olsun yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının ortak olduğu ve bu sorunlar arasında dilin ön sıralarda olduğu gerçektir. Araştırma sonuçlarında dil sorununa vurgu yapılması literatür ile benzerlik göstermiş ve araştırma sonuçlarını desteklemiştir. Dil sorununun çözülmeden bu öğrencilerin

akademik olarak başarı göstermeleri pek mümkün görülmemektedir. Bu nedenle bu sorunun üzerinde ciddiyetle durulması gerektiği yorumu yapılabilir.

Topsakal vd.'nin (2013) "*Göçle Gelen Ailelerin Çocuklarının Eğitim -Öğrenim Hakkı ve Sorunları Üzerine Nitel Bir Çalışma*" adlı çalışmalarında; uyum sorunu yanında, kültürel sorunlara da vurgu yapılması araştırma sonuçlarını desteklemesi bakımından önemli görülmektedir.

Bu sonuçların aksine araştırma sonuçlarıyla farklılık gösteren çalışmalar da yer almaktadır. Örneğin; Levent ve Çayak (2017), Suriyeli öğrencilerin sorunlarına yönelik okul yöneticileriyle yaptığı çalışmada; denklik sorunları, kayıt sorunları, yabancı uyruklu öğrencilerin belli okullarda toplanması; Erdem'in (2017) çalışmasında, öğretmenlerin ders anlatımlarında mülteci öğrencileri dikkate almadıkları, materyal geliştirmedikleri, ölçme değerlendirme aşamasında kendilerini geliştirmedikleri; Akkaya'nın (2013) çalışmasında, Suriyelilerin; "değer verme, ahenk, bebek, satranç" gibi olumlu metaforlar geliştirdiği; Kesten vd.'nin (2010) çalışmalarında, yabancı öğrencilerin kültürleriyle Türk kültürünün benzerlik göstermesi nedeniyle Türkiye'de ötekileştirme ile karşılaşmadıkları buna karşın aile hasreti çektikleri gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır. Literatürdeki sonuçlarla araştırma sonuçlarının farklı olmasının nedeni olarak, araştırma zamanları, araştırmaların yapıldığı bölgelerin özellikleri ve okul türlerinin farklı olması gibi nedenler gösterilebilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrencileri etkileme durumlarına ilişkin hem yönetici ve hem de öğretmen görüşleri; olumlu, olumsuz ve etkilemiyor kategorilerinde toplanmıştır. Öğretmenler yabancı uyruklu öğrencilerin olumlu yönü olarak kültürlerarası etkileşim sağlama, olumsuz yönü olarak disiplin sorunları yaşatmaları olarak belirtmişlerdir. Yöneticiler ise yabancı uyruklu öğrencilerin olumlu yönü olarak Türk öğrencilerin başarılı yabancı öğrencileri örnek almasını gösterirken, olumsuz yönlerini ise disiplin sorunu yaşatmaları olarak belirtmiştir. Sarıtaş vd.'nin (2016) çalışmasında genel olarak, özellikle Suriyeli öğrencilerin öğretim sürecinde ödev yapmama, ders materyallerini eksik getirme, derse katılmama ve akademik başarısızlık gibi problemler yaşattıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlarla benzer bir çalışma da Güngör'ün (2015) araştırmasıdır. Araştırmada öğrencilerin derse katılmadıkları, derslerde programın gerisinde kaldıkları ve çoğunlukla öğrencilerin başarısız oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Literatür sonuçları ile araştırma sonuçlarının benzerlik göstermediği görülmektedir. Bunun nedeni olarak araştırma yapılan bölge ve araştırma zamanların farklı olması gösterilebilir. Buna ek olarak araştırmada yabancı uyruklu

öğrencilerin Türk öğrencileri olumlu yönde etkiledikleri yönünde sonuçlarda ortaya çıkmıştır. Bu durum bundan sonra yapılacak araştırma ve resmî kuruluşlar için önemlidir. Çünkü öğrencilerin farklı kültürden birilerini tanıyarak iletişim kurması, empati ve yardımlaşma duygularının gelişmesi bakımından son derece önemli görülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Yabancı öğrencilerin sorunlarına ilişkin çözüm önerilerinde yönetici ve öğretmen görüşleri; rehberlik, akademik eğitim ve dil eğitimi konularında benzerlik göstererek ortak kategori başlığında toplanmış, buna ek olarak yönetici görüşleri ekonomi başlığı altında ayrıca kategorilenmiştir. Öğretmenler genel olarak yabancı uyruklu öğrencilere yönelik oryantasyon, dil eğitime ve öğretime yönelik çalışmalar yapılması gerektiğini belirtirken; yöneticiler ise dil eğitimi ve öğretime yönelik çalışmalara ek olarak yabancı uyruklu öğrencilerin maddi yönden desteklemeleri konusunda görüş belirttikleri görülmüştür.

Yönetici ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimine ilişkin yaşanan sorunların çözümüne ilişkin önerilerde dil sorununun çözümü ve öğretmenlerin eğitimi konuları ön plana çıkmaktadır. Literatür incelendiğinde Erdem'in (2017) sınıf öğretmenleri üzerinde yaptığı çalışmada, öğretmenler çözülmesi gereken en önemli sorunun dil sorununu olduğunu vurgulamış ve buna ek olarak yabancı öğrencilerin eğitimine ilişkin eğitime ihtiyaçları olduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışma sonuçlarına benzer olarak literatürde birçok çalışmanın da olduğu belirlenmiştir (Polat, 2012; Sarıtaş vd., 2016; Şimşir ve Dilmaç, 2018; Uzun ve Bütün, 2016). Katılımcılar genellikle yabancı uyruklu öğrencilerin sınıflara dağıtımları yapılmadan önce Türkçe ve uyum eğitimi almaları gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun yanında Sarıtaş vd.'nin (2016) araştırmasında yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümünde; oryantasyon çalışmalarının yapılması, aile ve çocuklara yönelik dil eğitimlerine önem verilmesi, aynı sınıflarda eğitim görmeleri, anasınıfı eğitimi verilmesi, Milli Eğitim Müdürlüklerinde özel birim ve alanların oluşturulması sonuçları ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu sonuçlar araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermekte ve araştırmayı desteklemektedir. Çözüm önerilerinde dil ve uyum sorunlarına vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu durum bu konuda çalışmalar yapılırsa da istenilen sonuçlara ulaşamadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma sonuçlarına paralel olarak şu önerilerde bulunulabilir:

Başta yönetici ve öğretmen olmak üzere eğitim çalışanlarının yabancı uyruklu öğrencilere yaklaşım becerilerinin geliştirilmesi,

Yabancı uyruklu öğrenciler için okullarda dil eğitimine önem verilmesi, oryantasyon çalışmalarının yapılması,

Yabancı uyruklu öğrenciler için farklı sınıfların oluşturulması ve öğrencilerin yaşlarına göre değilde akademik durumlarına göre bu sınıflara yerleştirilmesi,

Yabancı uyruklu öğrenci velilerinin eğitimine önem verilerek öğrenci devamsızlığını en aza indirilmesinin sağlanması,

Yabancı uyruklu öğrencilerin okul kuralları, şiddet gibi olumsuz tutumlarının önüne geçmek için rehberlik çalışmalarının geliştirilmesi,

Yabancı uyruklu öğrenciler için mevzuat, yasa ve yönetmeliklerin yeniden düzenlenmesi gibi önerilerde bulunulabilir.

KAYNAKLAR

- Açıkalın, A., Demirel, Ö., & Önsoy, R. (1996). *Türkiye’de yüksek öğrenim gören türk cumhuriyetleri öğrencilerinin sorunları*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *Ekev Akademi Dergisi*, 17(56), 179-190.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1948). [http://www.danistay.gov.tr/ upload/avrupainsan haklarisozlesmesi.pdf](http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsan_haklarisozlesmesi.pdf). Erişim tarihi 16/11/2018.
- Bahadır, H., & Uçku, R. (2016). İzmir’in bir mahallesinde yaşayan 6-17 yaş arasındaki Suriyeli çocukların çalışma durumları ve çalışma durumlarını etkileyen etmenler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 117-124.
- Balkar, B., Şahin, S., & Işıklı Babahan, N. (2016). Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) görev yapan Suriyeli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(6), 1290-1310.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Duruel, M. (2016). Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunu. *Atatürk University Journal of Economics ve Administrative Sciences*, 30(5), 1399-1414.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi: temel eğitim politikaları. *SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, (153).

- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Güngör, F. (2015). *Yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- İmamoğlu, H. V., & Çalışkan, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarında ilkököl eğitime dair öğretmen görüşleri: Sinop ili örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 529-546.
- Karaca, S., & Doğan, U. (2014). Suriyeli göçmenlerin sorunları çalıştayı sonuç raporu. *Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi*. <http://www.madde14.org/images/b/b0/MersinUnivSuriyeCalistay.pdf> Erişim tarihi: 16/11/2018.
- Kartal, B., & Başçı, E. (2014). Türkiye'ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 275-299.
- Kesten, A., Kiroğlu, K., & Elma, C. (2010). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 65-85.
- Kılıç, V., & Toker Gökçe, A. (2018). The Problems of Syrian Students in the Basic Education in Turkey. Conference: *14th International Conference on Social Sciences 2-3 March 2018*, At Seminarhaus, Goethe-Universität, Campus Westend, Frankfurt, Volume: Conference Proceedings Volume I.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Levent, F., & Çayak, S. (2017). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14-1(27), 21-46.
- Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi. (2014). *Suriyeli göçmenlerin sorunları çalıştay sonuç raporu*. Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi. <http://www.madde14.org/images/b/b0/MersinUnivSuriyeCalistay.pdf>. Erişim tarihi: 16/11/2018.

- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*(2nd ed.). Thousand Oaks, Ca:Sage.
- Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme. (1951). <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>. Erişim tarihi: 15/11/2018.
- Olivos, E. M., & Mendoza, M. (2010). Immigration and educational inequality: Examining Latino immigrant parents' engagement in US public schools. *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 8(3), 339-357.
- Polat, F. (2012). *Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Rah, Y., Choi, S., & Nguyen, T. S. T. (2009). Building bridges between refugee parents and schools. *International Journal of Leadership in Education*, 12(4), 347-365.
- Sarıkaya, H. S. (2014). Belçika Flaman bölgesi eğitim sisteminde türk kökenli çocukların yaşadığı temel eğitim sorunların incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 246-260.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü., & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Şimşir, Z., & Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1719-1737. doi 10.17051/ilkonline.2018.466425.
- Taştan, C., & Çelik, Z. (2017). Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: güçlükler ve öneriler. Ankara: *Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi*. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/Suriye_Rapor_TURKCE_pdf.pdf. Erişim tarihi: 15/11/2018.
- Topsakal, C., Meray, Z., & Keçe, M. (2013). Göçle gelen ailelerin çocuklarının eğitim -öğrenim hakkı ve sorunları üzerine nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 546-560.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu. (2018). *Göç ve uyum raporu*. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf. Erişim tarihi: 15/11/2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>. Erişim tarihi: 07/02/2019.
- Uzun, E. M., & Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F., & Savaşan, F. (2017). Uluslararası öğrencilerin sosyo-ekonomik problemleri ve çözüm önerileri (Sakarya Üniversitesi örneği). *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, 12(1), 203-254.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 9.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

People are born with many rights. Other than the most fundamental right to life, another important human right is that to education (Constitution of the Republic of Turkey, 1982). The right of education is now protected in national and international laws and contracts. Nevertheless, there are many people who are deprived of their right to education in Turkey and other countries of the world. Today, there are many people who have to receive compulsory education in other countries for various reasons (Saritaş, Şahin & Çatalbaş, 2016), such as migration due to wars. Turkey is currently allowing immigrants from many countries, especially from the Middle East because of conflicts in the region. As a result, the general population and the number of students of school age has increased. A number of academic studies have been conducted in Turkey to identify the educational needs of these students. These studies have shown that teachers and administrators have a great responsibility to carry out appropriate and effective educational practices in schools. They have faced various problems because of having

students with diverse characteristics in the same learning environment (Kılıç & Toker Gökçe, 2018). One of these problems is that the administrators and teachers are not qualified for the education of international students (Karaca & Doğan, 2014). Teachers have not reached the desired level even though they have received in-service training from Ministry Of National Education (MNE). It is still clear that teachers and administrators in many schools have a lot of problems in the education of refugee children (Erdem, 2017). For this reason, it is crucial to develop potential solutions by presenting the views of administrators and teachers related to the schooling of international students in terms of contributing to both MNE and the literature.

This study aims to present the views of administrators and teachers on the education of international students and to make suggestions based on the results. To achieve this aim, the following research questions have been formulated:

1. What kind of studies are carried out in schools related to the education of international students?
2. What kind of problems are encountered in the education of international students?
3. How does the presence of international students affect Turkish students positively and negatively?
4. What are the suggested solutions for the problems encountered in the education of international students?

In the current qualitative study, the phenomenological method was used. The target group consisted of 10 administrators and 25 teachers working in the primary, secondary and high schools in Bolu province in the 2018-2019 school year. The convenience sampling method was used to gain access to the participants. The study data were gathered with interview forms consisting of semi-structured open-ended questions. The questions used in the study were prepared after the literature review and took the final shape with two expert opinions. Six participants were reached to pilot the interview questions to check that the questions were clearly comprehensible. The results of the study were analyzed with qualitative content and descriptive analysis methods. The forms were examined by researchers and field experts to ensure the reliability of the study. The codes of consensus are included in the scope of the survey. The x100 reliability Formula suggested by Miles and Huberman (1994) was employed, namely the formula P (percentage of compromise) = $\frac{na(\text{consensus})}{na(\text{consensus}) + nd(\text{disagreement})} \times 100$. Intercoder reliability was calculated as 90%.

In the studies carried out on international students, the views of administrators and teachers, academic education and language education were similar and collected under the common category title. Moreover, teacher opinions, guidance studies and administrative studies were categorized under the headings. According to the teacher's views, it has been determined that studies related to international students such as offering Turkish courses, hosting orientation events, placing international students in appropriate classrooms were listed. Administratoers suggested offereing Turkish courses. In addition, teacher opinions, academic problems and orientation problems, and executive opinions were also categorized under legal issues. Teacher views included: problems in communicating in Turkish, having difficulties in adapting to Turkish culture and school rules, parents ' indifference, and not placing international students in appropriate classes. As fort he administrators, they mentioned: communication problems, problems in regulations and directives, and not understanding Turkish. Both these administrator and teacher opinions regarding the situation of international students affecting Turkish students gathered under positive, negative and non-negative categories. Teachers sstated that international students provided intercultural interaction as a positive aspect, and that they stated disciplinary problems as a negative aspect. As a positive aspect of international students, administrators stated that Turkish students see successful international students as examples, while they expressed their negative aspects as having disciplinary problems. In the proposed solutions for the problems of international students, administratır and teacher views showed similarities in terms of guidance, academic education and language education. Executive views are also categorized under economics. Teachers generally stated that orientation, language education and instruction for international students should be carried out, while managers expressed their views on the financial support for international students in addition to language education and instruction.

In parallel with the results of the research, the following suggestions can be made: development of approach skills towards international students of educational staff, especially administrators and teachers; giving more importance to language education in schools for international students; holding orientation events; creating different classes for international students and placing them in these classes according to their academic propficiency, not according to their age; to minimize student absenteeism by paying attention to the education of parents of international students; development of guidance work to prevent negative attitudes of international students such as breaking school rules and violence; and, reviewing regulations and laws for international students.